

Hercules slingert een steen naar vogels (van een Griekse vaas)

ginnen, niet uitsluiten dat het om nieuwe benaderingen gaat van zaken die altijd reeds gelding gehad hebben: de noodzaak van een persoonlijke erkenning van normen, het inhoudelijke gezag van de bijbelse verhalen en boodschap, een ook innerlijk functionerende democratie.

Pluriformiteit houdt de erkenning in dat hetzelfde in verschillende vormen zichtbaar kan worden. Dat is pas mogelijk als men oog krijgt voor de verschillende manieren (het "hoe") waarop een boodschap of een opvatting zich kan uiten. Zich ook móet uiten als de omstandigheden anders zijn (de eerder genoemde "context"). Een eenvoudig en bekend voorbeeld uit de bijbelvertaling. "Zie het lam dat geslacht is" zegt Johannes de Doper van Jezus. Hoe moet men dat vertalen voor een volk dat nog nooit schapen of lammeren gezien heeft? Dat was de vraag bij de vertaling in een der talen van de Inoet (beter bekend als Eskimo's). Men vertaalde: "Zie het zeehondje dat...", een betere vertaling (gezien de culturele context), te meer omdat eskimokinderen dikwijls een zeehondje als huisdier houden.

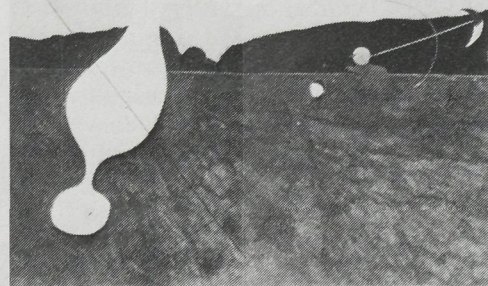
Deze pluriformiteit in de vertaling reikt verder. Weer een bijbels voorbeeld. Vroeger waren de meeste theologen de opvatting toegedaan dat de vier evangelisten, met andere woorden, precies hetzelfde verhaal vertelden. Er bestond een "harmonie" die men kon aanbrengen door teksten uit deze vier geschriften naast elkaar te plaatsen. Vandaag echter zijn de meeste theologen van mening dat er vier verschillende verhalen verteld worden, met andere accenten. Niet alleen omdat elke evangelist zich tot een ander publiek richt (dat wist men vroeger ook wel), maar vooral omdat zij elk een andere weergave en belichting bieden van leven en boodschap van Jezus. Dan is het niet meer de makkelijke harmonie die zo overtuigend is, maar juist de plu-

riformiteit, de verschillende getuigenissen, die immers toch juist naar de wereldwijde betekenis van die éne en uitzonderlijke Persoon wijzen.

Ditzelfde geldt ook voor alledaagse veranderingen in opvatting. De arts die een eeuw geleden, met diep respect voor het menselijke leven, altijd en steeds weer vocht voor levensbehoud en levensverlenging, was op datzelfde respect voor menselijk leven gericht als de moderne arts die juist daarom de vraag stelt onder welke omstandigheden leven (niet zonder meer nog "menselijk" leven) beëindigd móet worden. Ook in de opvoeding gelden andere regels, hetgeen niet wil zeggen dat daardoor niet juist hetzelfde van vroeger — echte menswaardige, zedelijke en vrije vorming — beoogd wordt. Erkenning van dergelijke pluriformiteiten kan heilloze polarisaties voorkomen.

Syncretisme

"Syncretisme" is een stroming die veelal opkomt in een tijd van een overgangsfase in de cultuurgeschiedenis. De term betekent een samensmelting van opvattingen die onderling eigenlijk tegenstrijdig zijn. De term wordt vandaag weer veel gebruikt:

J. Miró, iemand gooit een steen naar een vogel

juist de confrontatie tussen wereldreligies, religieuze stromingen, filosofieën, culturele opvattingen leidt er al te makkelijk toe dat men alles goed vindt, met elke mening instemt en tot een soort geestelijke hutspot (of zo men wil — cultureel contact — gado-gado) komt. Pluriformiteit erkennen houdt geen syncretisme in.

In oude Indische verhalen, dikwijls opgevoerd in Zuidoost-Azië, doet zich een merkwaardige pluriformiteit van godengestalten voor: soms ziet men de godheid als een stralende Macht, soms verandert hij in een dier, dan weer in een steen, dan weer in een prins. Dit zijn gedaanteveranderingen (metamorfosen): een pluriformiteit van de éne goddelijke Macht. De toeschouwers onderkennen dit en zullen die goede godheid, ondanks zijn vele vormen, nooit verwarren met de kwade Macht, die eveneens onder vele gestalten in zulk een verhaal optreedt. Daar liggen wel weer andere vragen achter: hoe verhouden zich de machten van Goed en Kwaad? Maar op het zojuist geschetste niveau onderscheiden de toeschouwers van het dansspel of de poppenvertoning wel terdege goed van kwaad en beseffen zij in hun leven beslissingen te moeten voltrekken die zich ook voor hun ogen afspeelden. Dat een vroeger staatsman als Soekarno dikwijls eerst naar een wayangvoorstelling (soort Javaans marionettenspel) ging kijken om daaruit inspiratie te krijgen voor de politieke beslissing die hij moest nemen, is geen uitzonderingsgeval. Trouwens, op ander vlak, vormen ook de gelijkenissen uit het Nieuwe Testament zulke opvoeringen waar onder velerlei vorm tot een beslissing opgeroepen wordt.

De vroegere koningin Wilhelmina is in vele standbeelden uitgebeeld. Soms lijken deze in vormgeving niet meer op elkaar. Maar toch moet de figuur van Wilhelmina daarin herkenbaar blijven en niet verward worden met bij voorbeeld een Churchill. Veelvormigheid moet het ons eigenlijk mogelijk maken om, in de taal van elke tijd en cultuur, toch juist dezelfde fundamentele beslissingen te nemen: omtrent de menselijkheid van leven, de gerechtigheid in democratisch beleid, de actualiteit van een boodschap van een unieke God via veelheid van getuigenissen.

Onze wereld is meer dan vroeger een wereld van pluraliteit: veelheid van opvattingen, levenswijzen, culturen en religieuze overtuigingen. Oude dingen moeten op nieuwe wijze gezegd worden (elk "wat" ontvangt betekenis vanuit een "hoe"). Maar pluraliteit betekent niet altijd pluriformiteit. Zeker pluriformiteit moet onderkend worden, wij moeten ervoor open staan, teneinde polarisatie en geforceerde pluraliteit te vermijden. Maar tegelijk moeten, in gezin en school, universiteit en kerk, via de vele vormgevingen toch wezenlijke beslissingen zichtbaar gemaakt worden. □